

O'ringaliyeva Nurjayna O'razgaliy qizi

Qoraqalpog'iston Respublikasi Nukus shahar 37-umumta'lim maktabining 11-rus sinf o'quvchisi

Annotatsiya. *Prezidentimiz Sh.Mirziyoyev tomonidan yangi “Ta’lim to’g’risida”gi qonunga imzo qo’yildi. Bu albatta biz yoshlar uchun muhim qadam hisoblanadi. Men shuni aytishim kerakki, ta’lim tizimini yangi bosqichga olib chiqish kerak, chunki ta’lim tizimi samarali olib borilsa mamlakat rivojlanadi. Mana shu kundan boshlab Yaponiya, Koreya, Singapur, Buyuk Britaniya, Germaniya, Fransiya va boshqa davlatlar tajribasidan kelib chiqqan holda ta’lim tizimi va samarali o’qitish tubdan o’zgardi.*

Kalit soʻzlar: *Oliy Majlis Qonunchilik palatasi, “Ta’lim to’g’risida”gi Qonun, “Kadrlar tayyorlash milliy dasturi to’g’risida”gi Qonun, Professional ta’lim, Boshlang’ich professional ta’lim, O’rta professional ta’lim, O’rta maxsus professional ta’lim, Imtiyozli kontingent uchun qo’shimcha qabul parametrlari.*

Qonun bilan jinsi, irqi, millati, tili, dini, ijtimoiy kelib chiqishi, e’tiqodi, shaxsiy va ta’lim tizimidagi ijobiy o’zgarishlar, o’z navbatida, sohaning huquqiy asoslari takomillashtirilishini talab etadi. Amaldagi “Ta’lim to’g’risida”gi qonun esa bundan 22 yil avval qabul qilingan. Qonun loyihasini takomillashtirish maqsadida Oliy Majlis Qonunchilik palatasi va Senatining mas’ul qo’mitalari hamda ishchi guruhlari tomonidan bir necha bor muhokamalar o’tkazildi. Natijada yangi tahrirdagi “Ta’lim to’g’risida”gi Qonun Oliy Majlis Qonunchilik palatasi tomonidan 2020-yil 19-mayda qabul qilingan. Senat tomonidan shu yili 7-avgust kuni ma’qullandi. Asosiy qism. O’zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev 2020-yil 23- sentabr kuni mazkur Qonunni imzolashi bilan, amalda bo’lgan 1997-yil 29-avgustdagi “Ta’lim to’g’risida”gi hamda “Kadrlar tayyorlash milliy dasturi to’g’risida”gi Qonunlar o’z kuchini yo’qotdi. Ijtimoiy mavqeidan qat’iy nazar, har kimga ta’lim olish uchun teng huquqlar kafolatlanadi. Ta’lim turlari quyidagilardan iborat:

- maktabgacha ta’lim va tarbiya;
- umumiy o’rta va o’rta maxsus ta’lim;
- professional ta’lim;
- oliy ta’lim;
- oliy ta’limdan keyingi ta’lim;
- kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish;
- maktabdan tashqari ta’lim.

Maktabgacha ta’lim va tarbiya bolalarni o’qitish va tarbiyalashga, ularni intellektual, ma’naviy-axloqiy, etik, estetik va jismoniy jihatdan rivojlantirishga, shuningdek bolalarni umumiy o’rta ta’limga tayyorlashga qaratilgan ta’lim turidir.

Umumiy oʻrta va oʻrta maxsus taʼlim umumtaʼlim oʻquv dasturlarini, zarur bilim, malaka hamda koʻnikmalarni oʻzlashtirishga qaratilgan. Umumiy oʻrta taʼlim I–XI sinflarni oʻz ichiga oladi. Oʻrta maxsus taʼlim akademik litseylarda 9 yillik tayanch oʻrta taʼlim asosida 2 yil mobaynida amalga oshiriladi va taʼlim oluvchilarning intellectual qobiliyatlarining jadal rivojlanishini, shuningdek chuqur, tabaqalashtirilgan, kasb-hunarga va shaxsga yoʻnaltirilgan taʼlim olishni taʼminlaydi. Professional taʼlim boshlangʻich professional taʼlim, oʻrta professional taʼlim va oʻrta maxsus professional taʼlim darajalariga ajratiladi. Boshlangʻich professional taʼlim kasb-hunar maktablarida 9- sinf bitiruvchilari negizida kunduzgi taʼlim shakli boʻyicha umumtaʼlim fanlarining va mutaxassislik fanlarining 2 yillik integratsiyalashgan dastur asosida bepul amalga oshiriladi. Oʻrta professional taʼlim kollejlarda davlat buyurtmasi yoki toʻlov-shartnoma asosida davomiyligi 2 yilgacha boʻlgan kunduzgi, kechki va sirtqi taʼlim shakllari boʻyicha umumiy oʻrta, oʻrta maxsus taʼlim hamda boshlangʻich professional taʼlim negizida amalga oshiriladi. Oʻrta maxsus professional taʼlim texnikumlarda davlat buyurtmasi yoki toʻlovshartnoma asosida davomiyligi kamida 2 yil boʻlgan kunduzgi, kechki va sirtqi taʼlim shakllari boʻyicha amalga oshiriladi. Oliy taʼlim bakalavriat taʼlimiy oʻnalishlari va magistratura mutaxassisliklari boʻyicha yuqori malakali kadrlar tayyorlashini taʼminlaydi. Oliy maʼlumotli kadrlarni tayyorlash oliy taʼlim tashkilotlarida (universitetlar, akademiyalar, institutlar, oliy maktablar) amalga oshiriladi. Oliy taʼlim ikki bosqichga-bakalavriat va magistratura bosqichiga ega. Bakalavriat oliy taʼlim yoʻnalishlaridan biri boʻyicha chuqurlashtirilgan bilim, malaka va koʻnikmalar beradigan, oʻqish davomiyligi kamida 3 yil boʻlgan tayanch oliy taʼlimdir. Magistratura tegishli bakalavriat negizidagi aniq mutaxassislik boʻyicha oʻqish davomiyligi kamida 1 yil boʻlgan oliy taʼlimdir. Oliy taʼlimdan keyingi taʼlimni oliy taʼlim va ilmiy tashkilotlarda olish mumkin. Oliy taʼlimdan keyingi taʼlim doktorlik dissertatsiyasini tayyorlash va himoya qilish maqsadida mutaxassislikni chuqur oʻrganishni va ilmiy izlanishlar olib borishni nazarda tutadigan tayanch doktorantura, doktorantura va mustaqil izlanuvchanlik asosida ilmiy darajaga ega ilmiy va ilmiy-pedagogik kadrlar tayyorlashni taʼminlaydi. Kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish. Kadrlarni qayta tayyorlash tayanch mutaxassisliklar va kasblarga muvofiq boʻlgan yoʻnalishlari boʻyicha faoliyatni amalga oshirish uchun qoʻshimcha kasbiy bilim, malaka va koʻnikmalarning zarur hajmi egallanishini taʼminlaydi. Kadrlar malakasini oshirish kasbiy bilim, malaka va koʻnikmalarning chuqurlashtirilishi hamda yangilab borilishini taʼminlaydi, kadrlarning toifasi, darajasi, razryadi va lavozimi oshishiga xizmat qiladi. Taʼlim olish shakllari. Taʼlim olish shakllari quyidagilardan iborat:

- ishlab chiqarishdan ajralgan holda taʼlim olish (kunduzgi);
- ishlab chiqarishdan ajralmagan holda taʼlim olish (sirtqi, kechki, masofaviy);
- dual taʼlim;
- oilada taʼlim olish va mustaqil taʼlim olish;

- katta yoshdagilarni o'qitish va ularga ta'lim berish;
- inklyuziv ta'lim;
- eksternat tartibidagi ta'lim;
- mudofaa, xavfsizlik va huquqni muhofaza qilish faoliyati sohasida kadrlar

tayyorlash. Qonunga ko'ra, davlat oliy ta'lim, o'rta maxsus, professional ta'lim muassasalari va ularning filiallari, shuningdek davlat ishtirokidagi oliy, o'rta maxsus, professional ta'lim tashkilotlari va ularning filiallari Prezident yoki Hukumat qarorlari bilan tashkil etiladi. Nodavlat ta'lim muassasalarini tashkil etish ularning ta'rischilari tomonidan amalga oshiriladi. Nodavlat ta'lim tashkilotlariga litsenziya Ta'lim sifatini nazorat qilish davlat inspeksiyasi tomonidan beriladi. Ta'lim tashkilotlariga o'qishga qabul qilish barcha talabgorlar uchun ta'lim olishga doir teng imkoniyatlarning ta'minlanishi prinsipi asosida amalga oshiriladi, shaxslarning ayrim toifalari bundan mustasno, ularga qonun hujjatlariga muvofiq imtiyozlar berilishi mumkin. Ta'lim tashkilotlari talabgorlarni va (yoki) ularning ota-onasini yoki boshqa qonuniy vakillarini ustav, litsenziya (nodavlat ta'lim tashkilotlari uchun), davlat akkreditatsiyasi to'g'risidagi sertifikat, o'quv dasturi hamda ta'lim faoliyatini tartibga soluvchi boshqa hujjatlar, ta'lim oluvchilarning huquqlari va majburiyatlari bilan tanishtirishi shart. Jismoniy, aqliy, sensor (sezgi) yoki ruhiy nuqsonlari bo'lgan bolalar o'qishga o'z otaonasining yoki boshqa qonuniy vakillarining roziligiga va tibbiy-psixologik-pedagogik komissiyaning xulosasiga binoan qabul qilinadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. <https://lex.uz/docs/-5013007>
2. Zimnyaya I.A. Pedagogicheskaya psixologiya.-M.:”Logos”,2002.
3. Pedagogika. Munavvar tahriri ostida,-T:”O`qituvchi”,1996.
4. G`ulomov S.S. Ta'lim tizimiga axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini keng joriy etishdagi strategik va ustuvor yo`nalishlari.-T.:2003.